

О. А. Кавунник

Музичне краєзнавство

МУЗИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО – один із видів краєзнавства і галузь музикознавства, комплексна система знань про творчість митців у певних регіонах країни. Осн. завдання – визначення й виокремлення особливостей тієї чи ін. адм. одиниці, її індивідуально окресленого мист. абрису (форми, види муз. діяльності мешканців-аматорів, професіоналів тощо), що вирізняються у хронол.-істор. плані та культурно-соц. аспектах. М. к., як складова наук. дослідж. укр. музикознавства, сприяє вивченню мист. життя в містах, містечках та селах України з урахуванням їх локал. відмінностей. Під час проведення краєзн. дослідж. виокремлюють матеріал, притаманний для певної місцевості, що має власну істор.-культурну цінність, рельєфно відтінюється локал. конкретикою. Зародження та розвиток М. к. в Україні пов'язують з діяльністю М. Максимовича, М. Гоголя, М. Костомарова, Т. Шевченка, М. Драгоманова, Лесі Українки, Д. Яворницького. Фольклорні експедиції організовували М. Лисенко, М. Колесса, Ф. Колесса, К. Квітка, С. Людкевич. Кожен з них у містах, с-щах України збирав і записував зразки нар. пісен. та муз. творчості. На поч. 1920-х рр. проведенню краєзн. дослідж. сприяла діяльність істор., археол., фольклорно-етногр. комісій, Музичної етнографії Кабінету, створ. при ВУАН у Києві. 1925 відбулася 1-а Всеукр. краєзн. конф. Співки краєзнавців, на засіданнях якої підкреслювали важливість дослідж. проблем М. к. Однак політ. ситуація в країні, особливо після 1932, не сприяла діяльності краєзнавців. У 20–21 ст. видано низку наук. праць, присвяч. дослідженню М. к. тих чи ін. міст та регіонів України: Харкову – Й. Миклашевський, О. Кононова, Н. Пирогова; Києву – М. Кузьмін, К. Шамаєва, О. Зінькевич, О. Лисюк; Одесі – В. Малішевський; Катеринославу (нині Дніпро) – В. Мітлицька; Івано-Франківську – Л. Романюк; Стрийщині – О. Миронова; Яворову, Перемишлю – Б. Фільц; Коломії – Л. Баб'юк-Косса; Сх. Галичині – Ю. Булка, Й. Волинський, М. Загайкевич, Л. Кияновська, Н. Костюк, Л. Мазепа, Т. Мазепа, М. Черепанин; Закарпаттю – Т. Росул, Л. Микуланинець; Буковині – К. Демочко, Л. Глібовицький; Волині – Л. Ігнатова, П. Шиманський; Чернігівщині – О. Васюта, О. Кавунник; Сумщині – Г. Локощенко; Полтавщині – А. Литвиненко; Пн. Приазов'ю – Т. Мартинюк; Донеччині – О. Шаповалова, Т. Гердова. У них представлені різні напрями вивчення муз. життя міст, регіонів України, зокрема форми муз.-виконав. професіоналізму в контексті муз.-естет. традицій містян; жанр. панорама репертуару музикантів міста; творчі портрети виконавців-солістів, муз. колективів; типологія мист. діяльності (аматор., самодіял., профес. академ.), творчість композиторів. Ці

дослідж. сприяють збереженню муз. спадщини краю, багатогран. діяльності виконавців, колективів у жанрах нар., профес. музики, збагачують традиції певного соціомист. середовища як орган. складової муз.-інформ. простору країни. Відтворення муз. життя в Україні в багатоманітності й водночас цілісності необхідне для зростання сусп. свідомості, нац. самосвідомості громадян України, для об'єктив. репрезентації вітчизн. муз.-худож. здобутків у європ. культур. світі. Вектори вивчення М. к. на сучас. етапі спрямовані на пошук місц. матеріалу (архіви, публіцистика, приватні документи діячів культури), конкретизацію й деталізацію форм муз. творчості певного міста (міські, регіон., всеукр., міжнар. конкурси, фестивалі, ярмарки, концерти, календарні, нар.-обряд. свята), вплив специф. для певного регіону, міста, с-ща матер.-природ. (архіт. забудова, ландшафт міста) і духовно-культур. (істор.-мист. традиції, поліетніч. контингент насел., виконав., композитор. творчість) чинників у соціокультур. житті міста. Важливими для розвитку М. к. є контакти визнач. діячів муз. культури з твор. колективами місць їхнього народження. Це сприяє як піднесенню культури останніх, так і поглибленню й розширенню муз. палітри великих культур. центрів України, зокрема Києва, Харкова, Львова, Одеси, Полтави. Серед прикладів – творчі контакти М. Лисенка з Полтавщини із М. Заньковецькою, Ф. Проценко з Чернігівщини, І. Козловським із Київщини. Як об'єкт регіон. культурології М. к. має свою наук.-практ. та ідейно-виховну значимість, становить не лише галузь наук. пізнання, але й сферу актив. практ. діяльності містян, активізує їхній інтерес до культури, традицій і звичаїв, характерних для того чи ін. поселення, сприяє пошуку й відкриттю архів. джерел, краєзн. музей. раритетів. Розгляд форм муз. життя в кожному з них привертає увагу самобут. проявами нар. та академ. творчості, що органічно й гармонійно вписується в заг.-нац. простір.

Рекомендована література

1. Плівачук К. В. Народнознавство і краєзнавство як складові українознавства // Українознавство – наука самопізнання українського народу: Мат. 10-ї щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. 18–20 жовт. 2001. К., 2001;
2. Кавунник О. А. Етнорегіональні виміри сучасного українського музикознавства // Культура і сучасність: Альм. 2014. № 1;
3. Її ж. Музичне середовище як об'єкт музичного краєзнавства // УМ. 2018. Вип. 44.

Бібліографічний опис:

Музичне краєзнавство / О. А. Кавунник// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-69922>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).